

GATEMAT, IKKE GATEKJØKKENMAT

Trenden med
mat i hånden
har nådd
Stavanger

STAVANGER SIDE 2

HVORDAN BLIR VI SÅNN?

Forfatter Carl Frode
Tiller sirkler oss inn med
trilogien sin.

KULTUR SIDE 33

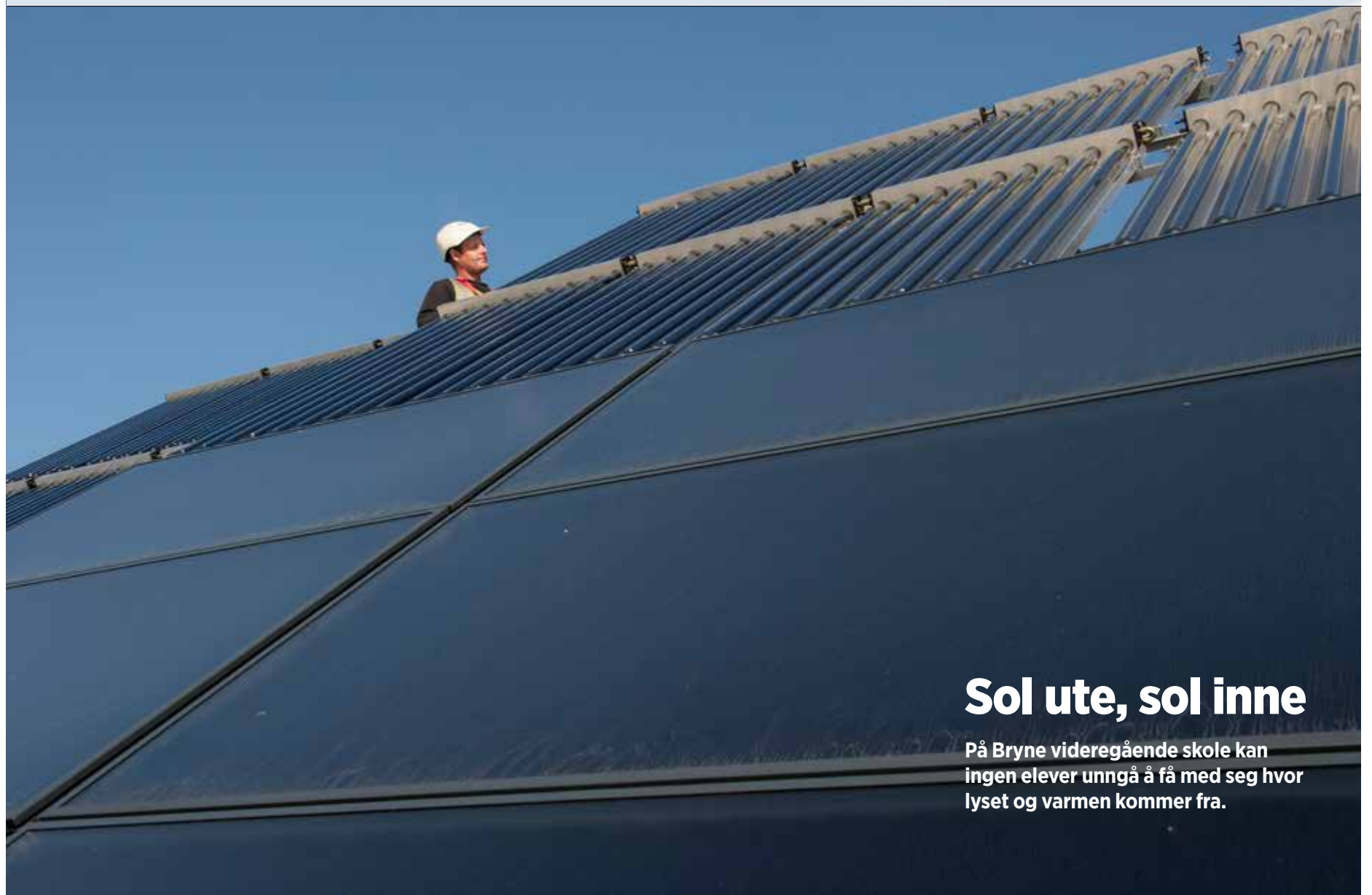
Stavanger Aftenblad

Lokal & Kultur

2

Skole Lavenergi

JÆREN side 10-11

Sol ute, sol inne

På Bryne videregående skole kan
ingen elever unngå å få med seg hvor
lyset og varmen kommer fra.

149⁰⁰
pr kg

69⁹⁰
pr kg

79⁹⁰
pr kg

169⁰⁰
pr kg

9⁹⁰
pr stk

Ferske reker

Kokt krabbe

Ferske lammelår

Storfe entrecote
hel/skivet

Blomkål

Helgo

MENY

Tilbudene
gjelder fredag
og lørdag.

trumpf

Last ned MinMENY-appen!

Ny skole Pilotprosjekt

VIND: Disse viser mest igjen, men gir minst igjen av fornybar energi på Bryne vgs. Vindturbinene, som Czarnecki Marek stroppe fast, vil bare gi nok strøm til å varme opp en enebolig i året.

ALLE FOTO: JON INGEMUNDSEN

Disse skal vise vei til n

➤ Både **sol, vind og jord skal varme fylkets største videregående skole.** I går kom vindturbinene på plass, på skolens tak, som et nytt landemerke både for Bryne og for framtidens jobber.

BRYNE

– Vi håper elevene blir så interessert i det de ser på sin egen skole, at de utdanner seg for jobber hos oss - innen miljø og energi, sier Stig Magnar Lura, daglig leder i DNF AS.

Orstad-bedriften vant 100-millionerskontrakten som skal gjøre Bryne vgs til et pilotprosjekt innen miljø og energi.

Selv er DNF et jærsk industrieventyr.

For 11 år siden var det enmannsbedriften til Jarl Nilsen. Nå har DNF 140 ansatte og omsatte i fjor for 196 millioner kroner med et resultat før skatt på 10,7 millioner. Bedriften har til nå alltid hatt behov for nye folk.

– Vi leser om nedgangstider. De skulle vel også ramme oss.

Men alle som bygger, vil ha lavenergibygg, der vi leverer det som må til - og mer til - for en slik klassifisering. Men også de med eldre bygg må satse på miljø og energi, så vi ser et voksende behov for våre tjenester, lyder det offensivt fra DNF-lederen.

Bedriften har kjøpt opp andre bedrifter, slik at den nå er teknisk totalleverandør i alt fra VVS, elektro, automasjon og service.

– Det var svært inspirerende å få kontrakten for et så stort offentlig prosjekt som Bryne vgs. Den blir nå et utstillingsvindu for oss, forklarer Stig Magnar Lura.

Rogaland fylkeskommunes prosjektleder er også fornøyd:

– Jeg tror ikke noen andre byggeprosjekt i denne størrelsen her i landet kan vise til en mer variert energipakke enn skolen på Bryne, sier Jørgen C. Skar.

Mens byggeforskriftene sier at nye skoler ikke skal bruke mer enn 120 kilowattimer (kWh) per kvadratmeter per år, skal Bryne vgs bare bruke 55 kWh på samme kvadratmeter.

Pakken består av følgende:

Vind

På skoletaket skal fire vindturbiner surre i lag med vinden over Bryne. De ble noe mindre enn planlagt på grunn av tillatt byggehøyde og vil totalt gi 4 kW, bare nok energi til en enebolig.

– Det er et demonstrasjonsanlegg. Vindmøllene skal først og

fremst vises for elevene, forklarer prosjekteringsleder, Jarl Nilsen, han som startet DNF.

Sol

Heller ikke 40 kvadratmeter med solceller gjør den store susen. De fungerer som et solcellleanlegg på en hytte, bare i litt større omfang; 5,5 kW, nok til to eneboliger per år. Strømmen skal føres inn på skolens nett.

Taket er videre utstyrt med 100 kvadratmeter solfangere. Her sirkulerer vann med frostvæske, og anlegget kan om nødvendig sørge for en vanntemperatur opp mot 100 grader.

– Solfangerne som produserer varmtvann, er mye mer effektive enn solcellene som produserer strøm, forklarer Nilsen.

Med mye sol kan de levere mellom 60 og 70 kW. På årsbasis kan det gi totalt cirka 45.000 kilowattimer (kWh), det årlige oppvarmingsbehovet for 7-8 eneboliger. På Bryne skal solfangerne sørge for mye av varmtvannet til skolens store undervisningskjøkken.

Jord

Men aller mest varme kommer fra Brynes undergrunn, gjennom 34 geobrønner (jordvarme) boret 200 meter ned i bakken på gårdsplassen mellom skolebyggene.

Varmen hentes opp med store varmepumper som hver er på 370 kW. Totalt kan de levere rundt 740 kW.

Men noe varme blir også

JORD: Mest energi kommer fra Brynes undergrunn, gjennom 34 brønner 200 meter ned i bakken, her på skoleplassen under DNFs prosjektleder Tor Inge Asbjørnsen.

SOL: Når elevene skrur på det varme vannet i skolens undervisningskjøkken, er det varmet her, gjennom 100 kvadratmeter solfangere på skolens tak, viser Søren Marstand Hansen.

nye jobber

sendt ned i bakken igjen fra solfangerne når skolen ikke er i bruk om sommeren, slik at brønnene da blir et batteri for oppvarming om vinteren. I tillegg skal de også sørge for skolens kjøling.

Rett nok er det også installert en stor gasskjele, men denne er mest som back-up og vil bli benyttet minimalt.

Men alt utstyr skal benyttes i skolens undervisning. Store dataskjermer vil vise hvordan energiproduksjonen og forbruket påvirkes av sol og vind.

Både plassen foran vindturbinene og solfangerne er rigget som uteklasserom, mens et annet undervisningsrom er lagt direkte inn i det 1000 kvadratmeter store tekniske rommet som allerede ser ut som maskinrommet på en supertanker.

Målet

– Dagens strømgjening skal kuttes med 500.000 kilowatt-timer, var målet da fylkesord-

fører Janne Johnsen først gang presenterte opplegget for miljø-satsingen for Bryne-skolen.

– Den blir kuttet langt mer enn det, lover folkene fra DNF, mens de heiser opp de nye vindturbinene på Brynes nye energitak.

GEIR SVEEN

geir.sveen@aftenbladet.no

Bryne vgs

► **Størst:** Etter stor politisk kamp ble to skoler på Bryne slått sammen til Rogalands største videregående skole med 1450 elever og 260 ansatte.

► **Areal:** Tomten, på perrongen til Bryne stasjon, er 19 dekar. Nybyggingen blir 19.186 kvadratmeter. I tillegg skal Trallfagården rives for et tredje bygg på rundt 8000 kvadratmeter.

► **Pris:** 834 millioner med inventar.
► **Ferdig:** Første trinn; høsten 2015.

Kommunereformen Fylkesmannen

Dalane på vei opp

► Fylkesmann Magnhild Meltveit Kleppas besøk kan ha satt fortgang i prosessen rundt kommunereformen i Dalane.

DALANE

Møtet i regionråd Dalane er slutt. Ordfører i Eigersund, Leif Erik Egaas (H) ser lettet ut. Han skjenker seg kaffe.

– Vi opplevde et slags gjenombrudd. Gjorde vi ikke? Det tror jeg vi kan takke Magnhild for, sier han.

Da har akkurat ordfører Marthon Skårland fra Bjerkreim, kommunen som vil snakke med alle andre før de vil snakke med sine tidligere «samboere» i Dalane, kommet med en modig bekjentgjørelse.

– Jeg får ha politisk rygg til å bære det, men jeg går god for at rådmannen i Bjerkreim skal sitte i en gruppe sammen med de andre rådmennene i Dalane for å komme i gang med prosessen rundt kommunereformen.

Dermed er også Dalane i gang. Alt takket være et besøk av fylkesmann Magnhild Meltveit Kleppa. Hun på sin side fortalte Aftenbladet at de har en person i kikkerten, som kjenner kommunene godt og som skal jobbe som veileder i reformarbeidet. Vedkommende skal jobbe så tett på prosessen at det kan bli aktuelt å delta i gruppa som skal jobbe med dette i Dalane.

Klokka tilbake

La oss skru klokka tilbake noen timer. Kleppa satt trolig i kø på motorveien på vei sørover mens

ordførere og rådmenn benket seg i et gammelt bedehus på Moi. Det var tid for møte i Regionråd Dalane.

Samarbeidet i Dalane er på felgen. Stemningen er ikke god. Møtet begynner med at lederen, Marthon Skårland, etterlyster saker. Han hadde ikke fått inn noen. Dermed bryter det ut en debatt om eierskapet i Dalane energi. Eigersund har 61 prosent av aksjene, men de tre andre kommunene har flertall i styret. Det ønsker rådmannen i Eigersund å gjøre noe med.

Debatten munnar ut i ingenting, men kommunene fikk lettet litt på trykket i forhold til hverandre.

Dalane spriker i alle retninger. Dermed har ikke de fire kommunene klart å snakke konstruktivt sammen om kommunereformen. Det har ikke akkurat bedret situasjonen at Bjerkreim flørter uhemmet med Gjesdal og Jæren, mens rådmannen i Lund både vil ha handa ned i pengesekken i Sirdal pluss gå sammen med Flekkefjord og Kvinesdal. Sokndal vil på sin side snakke med Flekkefjord om Åna Sira, men ellers ser de mot Dalane.

Hvit elefant

Så kom fylkesmannen og hun fikk høre om tog som hadde gått uten at Dalane har vært i nærheten av perrongen. Det fikk vara-

ordfører i Eigersund, Unn Therese Omdal (Ap), til å peke på en på en hvit elefant som hun mente befant i rommet.

– Problemet her er at vi ikke en gang vet om vi skal starte prosessen sammen.

Alle så på Marthon Skårland mens Omdal slapp den hvite elefanten ut av sekken. Rådmann Ketil Helgevold i Eigersund tok ordet og spurte Skårland rett ut.

– Kan dere være med i en prosess uten å ha et politisk vedtak først.

– Det tror jeg vi kan, svarte Marthon Skårland.

Dermed er vi tilbake til begynnelsen av saken og slutten av møtet. Skårland våger sin politiske rygg på at Bjerkreim snakker med Dalane allerede nå. Han har ikke ryggdekning fra noen andre enn seg selv, men møtet med Kleppa overbeviste ham om at det måtte skjæres gjennom.

Ordfører i Sokndal, Trond Arne Pedersen, peker seg mer og mer ut som den mest samlende av politikerne i dalanespørsmålet. Han kan fort havne i førersetet når debatten tar av.

– Vi må slutte å se på grensene. Vi må spørre hva slags tjenester vi skal levere til våre innbyggere.

ARNT OLAV KLIPPENBERG

arnt.olav.klippenberg@aftenbladet.no

Valg

Han tar gjenvalg

TIME

En av landets rikeste ordførere, Reinert Kverneland i Time, takker ja til å ta fire nye år i politikken.

Time Høyre sendte torsdag ut listen som viser at både dagens ordfører Reinert Kverneland og gruppeleder Staale Grude Haaland stiller til gjenvalg.

I tillegg har lederen for levekår, Knut Mauland, takket ja, sammen med Trude Høyland, Heidi Netland Berge og Margret Hagerup. Sverre Heskstad er i tvil, mens Øyvind Time og Rein Harald Salte går ut av kommunestyret.

Høyre er med sine 10 representanter i kommunestyret det suverent største partiet i kommunen.

I Time er det tydelig at Reinert Kverneland trives i rollen som ordfører. Tidligere var han mest kjent som en bakspiller, en som trakk i trådene og som ikke likte seg på talerstolen. Nå stråler han som snorklipper.

GEIR SVEEN

TIME PÅ DAGEN!
MR prostata
www.kolibrimedical.no
52 69 69 69

KOLIBRI MEDICAL

Ukens anbefalinger fra Midbø
Montering er inkludert i prisen!
Ved utskifting.

2.290,- Dusjbatteri
2.900,- Kjøkkenbatteri m/høy tut
2.190,- Servantbatteri
2.990,- Badekarbatteri
2.490,- Kjøkkenbatteri
1.690,- Dusisset

midbø
en real rørlegger

midboe.no ring 05153